

המצאת מסורת מגרבית

סמי שלום שטרית תיאר את חוויית הילדות שלו בבית הספר היסודי כעומדת בסימן מחיקה שיטתית של עברו, תרבותו ולשון אימו. תיאורו משקף את חווייתם של מזרחים רבים:

"למדתי מהר מאוד לסלוד מהערבית של אימי, סבתי, דודתי ודודיי, שנאתי את הסיפורים של בני משפחתי על הימים הטובים במרוקו. כילד הייתי משוכנע שהם משקרים כדי לגונן על עליבותם מול האשכנזים אותם הם לא הפסיקו לקלל. אחר כך שנאתי את השירים שלהם וכבר התחלתי להאמין שאנחנו לא ממש יהודים, ובטח שלא ישראלים אמיתיים. הרי למדתי בכיתה של ארבעים מזרחים מול מורה אשכנזיה טובת לב אחת, ומעולם לא שמעתי צל-צלו של סיפור על יהדות צפון אפריקה, פרס, טורקיה, או הודו. לעומת זאת בבית, אבי לא הפסיק לספר ולספר ולהתפרק בגעגועים. היום אני מודה לו על כך שבסיפורי שניטעו עמוק בזיכרוני, הוא הציל את נשמתי מהשמדה רוחנית. כך הצליחה המדינה לסכסך את זהותי ולנטוע בי עמוק את התחושה הנוראה שבאתי ממקום חלק וריק, משהו כמו פני הירח" (שטרית 1999: 154).

"מחיקת הזיכרון המזרחי בישראל מבוססת מצד אחד על תודעת "שלילת הגולה" (רז-קרקוצקין 1994: 125) ודה-לגיטימציה של העבר היהודי בתפוצות, ומצד שני על ההנחה האוריינטליסטית כי יהודי המזרח ובמיוחד יהודי צפון אפריקה (כמובן בניגוד ליהודי אירופה) משוללים תודעה היסטורית, ולפיכך יצירתה של זהות לאומית יהודית חייבת להתבצע באמצעות "מיוזגם של המזרחים לתוך תרבות אירופו-ישראלית הגמונית שמתבססת על היסטוריה רשמית אחת, זו של יהודי אירופה" (שוחט 1994: 248). הקשר כפול זה של מחיקה מיוחד למזרחים בישראל.

סמי שלום שטרית הוא סופר, דוקטור ומרצה למדע המדינה ומשורר ישראלי. חוקר החברה והתרבות בישראל. משמש כיו"ר פסטיבל קולנוע דרום וראש בית הספר לאמנויות הקול והמסך במכללת ספיר.

שטרית נולד ב-1960 בדרום מזרח מרוקו. בשנת 1963 עלה לישראל עם משפחתו, וגדל והתחנך באשדוד. למד באוניברסיטה העברית בירושלים (תואר ראשון בספרות עברית, מוסמך ודוקטור במדע המדינה). כמו כן למד באוניברסיטת קולומביה בניו יורק בבית הספר ליחסים בינלאומיים. את עבודת הדוקטורט הוא כתב על ההיסטוריה הפוליטית של המזרחים בישראל. שטרית פרסם מאמרים רבים בארץ ובעולם על החברה הישראלית, יחסים אתניים-מעמדיים, תרבות, חינוך והכיבוש הישראלי.

שיריו של שטרית התפרסמו בכתבי עת לספרות, וכן תורגמו לשפות רבות כמו אנגלית, ערבית, גרמנית, צרפתית ודנית והופיעו באנתולוגיות שונות.

בשנות התשעים היה פעיל מרכזי בתנועות חברתיות-מזרחיות כמו "קדמה - למען חינוך עיוני שוויוני בישראל", ו"הקשת הדמוקרטית המזרחית". שימש בתפקידי חינוך שונים בשכונות מצוקה. היה מרצה אורח באוניברסיטת ברקלי, עמית מחקר במרכז ללימודי דתות באוניברסיטת קליפורניה בלוס אנג'לס. היום מרצה הוא במחלקה לאמנות הקולנוע והטלוויזיה במכללת ספיר בנגב מתגורר באשדוד

ארז ביטון

ארז ביטון נולד ב-1942 באלג'יריה להורים ילידי מרוקו, ועלה לישראל עם משפחתו בשנת 1948. כשהיה בן 11 נפצע בפיצוץ שכתוצאה ממנו התעוור ונקטעה ידו השמאלית. בעקבות זאת למד בבית חינוך עיוורים בירושלים, ולאחר מכן המשיך ללימודי בוגר בעבודה סוציאלית באוניברסיטה העברית ועשה גם תואר שני בפסיכולוגיה שיקומית באוניברסיטת בר-אילן.

בעבר עסק ביטון בעיתונות במשך מספר שנים. בין השאר, כתב טור שבועי בעיתון "מעריב" בנושאים חברתיים וציבוריים. כיום (2011) הוא ידוע בעיקר כמשורר, כסופר וכעורך כתב עת ספרותי. ביטון משמש גם כיו"ר המרכז הים תיכוני לתרבות, כיו"ר אגודת הסופרים וכחבר מועצה בארגון נפגעי פעולות איבה.

ביטון הדליק משואה בהר הרצל ביום העצמאות ה-40 למדינת ישראל.

נשוי לרחל ואב לבן ובת.

התעוור, להתעוור to become
blind

נקטעה, להיקטע to be
amputated

שיקום rehabilitation

יו"ר – יושב ראש

ארגון נפגעי פעולות איבה –
ארגון נפגעי פעולות טרור

משואה beacon

פקציר שיטה

ארז ביטון

מה זה להיות אותנטי
לרוץ באמצע דיזינגוף ולצעוק ביהודית מרוקאית.
"אנא מן אלמגרב אנא מן אלמגרב"
(אני מהרי האטלס אני מהרי האטלס).
מה זה להיות אותנטי,
לשבת ברוזל בצבעונין (עגאל וזרבקה, מיני לבוש),
או להכריז בקול: אני לא קוראים לי זהר אני זיש, אני זיש (שם מרוקאי)
וזה לא, וזה לא,
ובכל זאת טופחת שפה אחרת בפה עד פקוע חניכים,
ובכל זאת תוקפים ריחות דחויים נאהובים
נאני נופל בין העגות
אובד בבלייל הקולות.

<https://www.youtube.com/watch?v=gCRVnEa2aoo>

אלי אליהו

אלי אליהו נולד בתל אביב ב-1969 וגדל ברמת גן. בוגר אוניברסיטת תל-אביב בפילוסופיה יהודית ובספרות עברית. למד שנתיים עריכה ותרגום במכללת עלמא. פרסם שירים בכתבי-עת ספרותיים שונים. עד עתה פירסם שני ספרים: "אני ולא מלאך" ב-2008 בהוצאת הליקון שזכה בפרס ספר הביכורים של משרד התרבות, ו"עיר ובהלות" ב-2012 בהוצאת עם עובד.

מתחת לפני האדמה

ומה לעשות שאצלי

הנתום הצליח ובגדד

מתה. ולא **נותרה**

אלא המוסיקה שהיה אבי

שומע **בתחנות הבושה**,

כשהמתין בחניון **התת-קרקעי**,

לקחת אותי אל צבא העם

בדרךנו לעבודה.

ולא אשכח לעולם

את **עצב** ידו **המגששת**

אחר העברית, להחליף מהר,

לפני שיוצאים ועולים

מעל פני האדמה.

נותרה – נשאה

station – תחנה

shame – בושה

תת – קרקעי – underground

sadness – עצב

מגששת, לגשש – to grope

שמעון, לאן תלך? – רועי חסן

נזכר פתאום בסבתא עיז'ה
מספֿרת לי בעברית מרוקאית על בעלה, סבא שמעון
שאני מכיר רק מכמה תמונות שבכלן קסקט
צִרְפְּתִי מַעוֹף לראשו
כָּשֶׁהֶם יָרְדוּ מֵהָאֲנִיָּה עִם שְׁתֵּי יְלָדוֹת קִטְנוֹת וְהִתְבַּקְּשׁוּ
לַעֲלוֹת לְאוֹטוֹבּוּס שִׁיקַח אוֹתָם לְבֵיתָם הַחֲדָשׁ
סבא שמעון סָרַב לַעֲלוֹת
עַד שֶׁהִבְטִיחוּ לוֹ שֶׁהוּא מְגִיעַ מִשָּׁם
לִירוּשָׁלַיִם
וְלֹא מִטַּעַמֵי קֹדֶשׁ,
מִטַּעַמֵי מְרָדְכִי
אֲחִי שָׁלוּ שְׁחִי בְּמוֹסְרָהּ.
לְבִסּוֹף הַשְׁתַּכְנַעַ וְעַלָּה
כָּשֶׁאֱמָרוּ לוֹ שֶׁגִּבְעַת עֲדָה הִיא מְרַחֵק הַלִּיכָה
לִירוּשָׁלַיִם.
וְאַחֲרֵי אַרְוַחַת לַיִל שִׁשִּׁי
יֵצֵא אֶת בֵּיתוֹ
וּכְשֶׁשָּׁאֲלוּ אוֹתוֹ -
שִׁמְעוֹן, לָאן תֵּלֵךְ?
עֲנֵה – לְבַקֵּר אֶת אֲחִי שְׁלִי.
וְאִיךָ צִחֲקִיתִי אֲנִי
כְּשֶׁשִּׁמְעִתִּי אֶת זֶה אֲזַכְּשֶׁה־יִתִּי יֶלֶד
לְמִרוֹת שְׁלֹא יִדְעִתִּי
אִם סָבְתָא עִיז'ה בּוֹכָה אוֹ צוֹחֶקֶת.

crushed מעוֹךְ

to refuse לסָרַב

because of מטַעַמֵי קוֹדֶשׁ
holy reasons

to be השְׁתַּכְנַעַ, להִשְׁתַּכְנַע
convinced

במדינת אשכנז / רועי חסן

לא ראית אותי כשהלכתי על המים כמו ישו ולא כשספרתי אגורות כמו שספרת כוכבים ולא כשהנבטתי שעועית בצמר גפן כדי ללמד ממנה איך צומחים ולא כשהתעוררתי לפנות בקר לצפות ב-NBA- כדי לראות שחורים מרחפים בקרקס של לבנים ולא כשלמדתי אנגלית מ-Jay Z כי הייתי חייב לדעת מה שיש לילד מהגטו להגיד ולא כשהתאהבתי ברומי אבולעפיה כי היא סמלה בשבילי את כל מה שהפנמתי כילד שאבולעפיה לעולם לא תוכל להיות ולא כשהשתפכתי כל לילה למרות שאף פעם לא אהבתי לשתות ולא כששנאתי ערבים כמו שלמדו אותי בשעורי היסטוריה לשנוא ולא כשחשבתני על אמא שלי בטקסי יום השואה כדי להצליח לבכות ולא כששנאתי שירה ומשוררים כי לא ספרו לי ששטרית וביטון ודדון וחתופה גם כותבים שירים ובכל זאת בניתי לעצמי ספריה של שירה וספרות אשכנזית וכמו אתאיסט הקורא בכתבים קדושים כדי לדעת איך לא לחשב כך קראתי את כלם כדי לדעת איך לא לכתוב לא התאבלתי על קניוק ושרפתי את הספרים של נתן זך ולא חויג לך עצמאות עד שתקום לי מדינה אם תגרשי אותי אלך רק אל תקראי לי בשמות הבנת?	במדינת אשכנז השקד פורח במדינת אשכנז מצפים לאורח לא לשתף רוחצים ידים בסבון וגם אז נוגעים מרחוק לא תוקעים כף במדינת אשכנז אני אוכל חרף ובית חם במדינת אשכנז אני מופלטה אני חפלה אני כבוד אני עצלן אני כל מה שלא היה פה פעם כשהכל היה לבן אני ההרס החרבן השד המזין העברין עם הכפה בבית המשפט אני קברי צדיקים וקמעות אני ערס אני זאללה כפנים ומוסיקה זולה תת תרבות תת רמה אני שורש עקש וקוץ בתחת אני שקרן הרי הגזענות היא נחלת העבר ומתה מזמן אני לקחו לי שתו לי אני סתם בכין אני עצם בלתי מזקה תקוע לך פאן
---	---

רועי חסן, בן 30, גר בחדרה. חבר בקבוצת "ערס פואטיקה". עובד על ספר שירים ראשון. מתפרנס כטבח.

<https://www.youtube.com/watch?v=uhQ0AG3R-0A>

<https://www.youtube.com/watch?v=dK3NSjQ3i3E>

<https://www.youtube.com/watch?v=7hcx1YE2fnU>